

Yearbook 2020 International Labour Movement

Évkönyv 2020 A nemzetközi munkásmozgalom történetéből

XLVI. évfolyam

TANULMÁNYOK

Bebesi György: A vallásos-monarchista munkásmozgalom vezére: Georgij Apollonovics Gapon; *Ferwagner Péter Ákos*: Az egyiptomi munkásmozgalom az 1919-es forradalomban; *J. Nagy László*: A keleti népek kongresszusa: Baku, 1920.; *Pankovits József*: A „fascio” terminusának kulturális és történeti jelentőségéről; *Garadnai Zoltán*: Fordulat és állandóság a francia politikában - François Mitterrand; *Zolcsák Attila*: Dominika, 1961-1965

ESEMÉNYEK

Juhász József: Sztambolijiszi parasztforradalmi kísérlete. *J. Nagy László*: Az 1945 májusi kelet-algériai felkelés és a kommunisták. *Szilágyi Ágnes Judit*: A portugál halászhajók esete Brazíliában, 1920

TRIANON VISSZHANGJÁHOZ – A MUNKÁSMOZGALOM

A „VÖRÖS BÉCS”

BREXIT – NAGY BRITANNIA KILÉPÉSE AZ EURÓPAI UNIÓBÓL

NEW DEAL FOR EUROPE

SZAKSZERVETI MOZGALOM

DOKUMENTUMOK

Rosa Luxemburg; *Lev Trockij*; *Erwin Lewin*: Joszip Broz Tito Koszovóról – 1943.

ÉLETUTAK

Alexandre Millerand (Majoros István), *Szultán Galijev* (J. Nagy László), *Gina Lombroso Ferrero* (Szilágyi Ágnes Judit), *Faradzallah el Hilu* (Ferwagner Péter), *Joe Slovo* (Pálfi László), *Garcia Oliver* (Zolcsák Attila).

TÖRTÉNETÍRÓK

Ormos Mária – 1930-2019; *Michel Vovelle* – 1933-2018 (Kövér Lajos)

KÖNYVISMERTETÉSEK

Alain Ruscio: *Les communistes et l'Algérie* (J. Nagy László), *L'Internazionale comunista nel centenario* (Pankovits József), *Pierre Frank*: *Histoire de l'Internationale Communiste* (Székely Gábor).

BESZÁMOLÓK

Az ITH 55. konferenciája – Linz (Charlotte Rönchen), *Kuba 1959-2019* (Tézer Zita), *Baloldali Szigetfesztivál* (Kupi László)

INTERNATIONAL SUPPLEMENT

John Schwarzmantel: The British General Election 2019 and the Brexit; *Ramachandra Byrappa*: Lack of collective-bargaining in India; *Louis Jungmayer*: What came after 1968?; *The 55th ITH Conference* (Charlotte Rönchen)

Magyar Lajos Alapítvány

A nemzetközi munkásmozgalom történetéből

Évkönyv • 2020
XLVI. évfolyam

Magyar Lajos Alapítvány
2020

Alapító szerkesztők: JEMNITZ JÁNOS és HARSÁNYI IVÁN

Szerkesztőbizottság:

Bebesi György
Csunderlik Péter
Ferwagner Péter Ákos
Horváth Jenő
Juhász József
J. Nagy László
Nagy Péter
Pál István
Pálfi László
Pankovits József
Székely Gábor szerkesztő
Szilágyi Ágnes Judit

Levelezés: *labour.yearbook2@gmail.com*

A kötet megjelenését támogatta az *ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszéke*, a *Munkásmozgalom-történészek Nemzetközi Egyesülete (ITH-Linz, Ausztria)*, a *Károlyi Mihály Társaság*, a *Politikatörténeti Alapítvány*, a *Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szervezete*

This volume was supported by *International Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung (ITH)*, *Eötvös Lóránd University Faculty of Humanities Department of Modern History*, *Metallworker's Union Hungari*, *Foundation Michael Károlyi*, *Foundation History of Politics*

Az Évkönyv

2004., 2005., 2006., 2007., 2008., 2009., 2010., 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., 2017., 2018., 2019. és 2020. számának teljes szövege olvasható

You can find the whole text of Yearbooks 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 and 2020

<http://yearbook2.hu> (<http://yearbook2.atw.hu>)

ISSN 0 133476 X

© Székely Gábor

Nyomás: Robinco KFT. F.v.: Kecskeméty Péter

Az Évkönyv nemzetközi tanácsadó testülete:

Agosti, Aldo (Torino)
Avineri, Shlomo (Jeruzsálem)
Buschak, Willy (Brüsszel)
Callesen, Gerd (Bécs)
Chakravarti, Sudeshna (Calcutta)
Degen, Bernhard (Basel)
Elorza, Antonio (Madrid)
Fülberth, Georg (Marburg)
Garscha, Winfried (Bécs)
Gianni, Emilio (Genova)
Grass, Martin (Stockholm)
Jazsborovszkaja, Inessza (Moszkva)
Halstead, John (Sheffield)
Hudson, Kate (London)
Kessler, Mario (Potsdam)
Kircheisen, Inge (Halle/Saale)
King, Francis (Norfolk, Anglia)
Kolomijec, Vjacseszlav (Moszkva)
Konrad, Helmut (Graz)
Maderthaner, Wolfgang (Bécs)

Morgan, Kevin (Manchester)
Panaccione, Andrea (Milano)
Parsons, Steve (Sonderborg, Dánia)
Pelz, William, A. (Chicago)
Rojahn, Jürgen (Amszterdam)
Schwarzmantel, John (Leeds)
Schneider, Michael –Bonn, Friedrich
Ebert Stiftung
Schrevel, Margret – Amszterdam,
Internationaal Instituut voor
Sociale Geschiedenis
Studer, Brigitte (Lausanne)
Sumrikova, Ljudmila
(Dnyepropetrovsk)
Sylvers, Malcolm (Velence)
Vuilleumier, Marc (Genf)
Weill, Claudie (Párizs)
Young, James D. (Stirling)

TARTALOM

TANULMÁNYOK

Bebesi György

- A vallásos-monarchista munkásmozgalom vezére:
Georgij Apollonovics Gapon élete és tragédiája 13

Ferwagner Péter Ákos

- Az egyiptomi munkásmozgalom az 1919-es forradalomban 24

J. Nagy László

- A keleti népek kongresszusa:
Baku, 1920. szeptember 1-7. 36

Pankovits József

- A „fascio” terminusának kulturális és történeti jelentőségéről 44

Garadnai Zoltán

- Fordulat és állandóság a francia politikában - François Mitterrand
elnökségének korai időszaka (1981–1986) 53

Zolcsák Attila

- Dominika, 1961-1965 64

ESEMÉNYEK, ÉVFORDULÓK

Juhász József

- Sztambolijiszkai parasztforradalmi kísérlete Bulgáriában 73

Pankovits József

- Az 1920-as gyár- és földfoglalások szerepe az olasz válságban 80

J. Nagy László

- Az 1945 májusi kelet-algériai felkelés és a kommunisták 90

Szilágyi Ágnes Judit

- A portugál halászok esete Brazíliában, 1920 99

TRIANON VISSZHANGJA – A MUNKÁSMOZGALOM	105
---	-----

A VÖRÖS BÉCS MÁSFÉL ÉVTIZEDE

Nagy Bence

A „vörös Bécs”	113
„Egy kiállítás képei”	125

BREXIT – NAGY BRITANNIA KILÉPÉSE AZ EURÓPAI UNIÓBÓL

John Schwarzmantel

A 2019 decemberi brit parlamenti választás	131
--	-----

Széky János

A népszavazás kára	145
--------------------------	-----

AZ ÚJ ZÖLD IRÁNY

Székelty Gábor

Új Zöld Irány az Egyesült Államokban és Európában, a DiEM 25	149
--	-----

SZAKSZERVEZETI MOZGALOM	156
--------------------------------------	-----

DOKUMENTUMOK

Rosa Luxemburg

Az orosz forradalom (1918).....	161
---------------------------------	-----

Lev Trockij

El a kezekkel Rosa Luxemburgtól!	164
--	-----

Erwin Lewin

Joszip Broz Tito a Koszovo-kérdés megoldásáról – 1943	169
---	-----

Tézisek a Kominternről, a világpárt megalakulásának 100. évfordulóján	174
---	-----

ÉLETUTAK

Majoros István

Millerand, Alexandre (1859-1943)	177
--	-----

J. Nagy László

Szultan-Galijev, Mirszaet (1892-1940)	185
---	-----

Szilágyi Ágnes Judit

Lombroso Ferrero, Gina (1872-1944)	194
--	-----

Ferwagner Péter Ákos

Hilu, Faradzsallah el- (1906–1959)..... 198

Pálfi László

Joe Slovo (1926-1995) 210

Zolcsák Attila

Juan Garcia Oliver (1902-1980) 220

TÖRTÉNETÍRÓK

Ormos Mária 1930 – 2019..... 226

Kövér Lajos

Michel Vovelle (1933 – 2018)..... 228

KÖNYVISMERTETÉSEK

J. Nagy László

Alain Ruscio: Les communistes et l'Algérie. Des origines à la guerre
d'indépendance, 1920-1962. 233

Pankovits József

L'Internazionale comunista nel centenario della sua nascita.
Dizionario biografico (1919-1923), I-IV 236

Székely Gábor

Pierre Frank: Histoire de l'Internationale Communiste 1919-1943. I–II. 241

BESZÁMOLÓK

Az ITH 55. Konferenciája. A vidéki munka, aktorok, társaságok,
a környezet. 248

Tézer Zita

Kuba, 1959-2019 250

Kupi László

Baloldali Szigetfesztivál – Horány, 2019 260

INTERNATIONAL SUPPLEMENT

John Schwarzmantel

The British General Election of December 2019 267

Ian McEwan

1 February 2020. 280

Ramachandra Byrappa

Lack of collective-bargaining in India-Part 1 285

Louis Jungmayer

What came after 1968?..... 298

Conference Report on the 55th ITH Conference “Working on the Land: Actors,
Societies and Environments” (*Charlotte Rönchen*)..... 308

CONTENTS

STUDIES

György Bebesi

Leader of the Religious-Monarchist Workers' Movement.

The Life and Tragedy of Georgy Apollonovits Gapon 13

Péter Ákos Ferwagner

The Labour Movement in the 1919 Revolution in Egypt 24

László J. Nagy

Congress of Peoples of Orient, Baku, 1-7 September 1920 36

József Pankovits

The cultural and historical significance of the term „fascio” 44

Zoltán Garadnai

Turnaround and persistence in the French politics - Early Presidency of
François Mitterrand (1981-1986) 53

Attila Zolcsák

Dominica, 1961-1965 64

EVENTS, ANNIVERSAIRES

József Juhász

Stambolijski's peasant revolutionary attempt in Bulgaria 73

József Pankovits

The role of factory and land seizures in the Italian crisis, 1920 80

László J. Nagy

The May uprising in Eastern Algeria and the Communists, 1945 90

Ágnes Judit Szilágyi

The case of Portuguese fishermen in Brazil, 1920 99

TRIANON AND THE LABOUR MOVEMENT	105
--	-----

THE RED VIENNA 1919 - 1934

Bence Nagy

The „Red Vienna”	113
„Pictures of an exhibition”	125

BREXIT – GREAT BRITAIN’S EXIT FROM THE EUROPEAN UNION

John Schwarzmantel

The British Parliamentary elections of December 2019	131
--	-----

János Székely

The damage of the referendum	145
------------------------------------	-----

THE GREEN NEW DEAL

Gábor Székely

The Green New Deal in the United States and for Europe	149
--	-----

TRADE UNION MOVEMENT	157
-----------------------------------	-----

DOCUMENTS

Rosa Luxemburg

The Russian revolution (1918)	161
-------------------------------------	-----

Lev Trotsky

Hands off Rosa Luxemburg!	164
---------------------------------	-----

Erwin Lewin

Joszip Broz Tito on the resolution of the Kosovo issue – 1943	169
---	-----

Theses on the Comintern on the 100th Anniversary of the World Party	174
---	-----

BIOGRAPHIES

István Majoros

Alexandre Millerand (1859-1943)	177
---------------------------------------	-----

László J. Nagy

Szultan-Galijev Mirszaet (1892-1940)	185
--	-----

Ágnes Judit Szilágyi

Gina Lombroso Ferrero (1872-1944)	194
---	-----

Péter Ákos Ferwagner

Faradzsallah el- Hilu (1906–1959) 198

László Pálfi

Joe Slovo (1926-1995) 210

Attila Zolcsák

Juan Garcia Oliver (1902-1980) 220

HISTORIANS

Mária Ormos 1930 – 2019 226

Lajos Kövér

Michel Vovelle 1933 – 2018 228

BOOK REVIEWS

László J. Nagy

Alain Ruscio: Les communistes et l'Algérie. Des origines à la guerre
d'indépendance, 1920-1962. 233

József Pankovits

L'Internazionale comunista nel centenario della sua nascita.
Dizionario biografico (1919-1923), I-IV voll. 236

Gábor Székely

Pierre Frank: Histoire de l'Internationale Communiste 1919-1943. I-II. 241

REPORTS

Conference Report on the 55th ITH Conference 248

Zita Tézer

Cuba, 1959–2019 250

László Kupi

Left Island-Festival, Horány, 2019 260

INTERNATIONAL SUPPLEMENT

John Schwarzmantel

The British General Election of December 2019 267

Ian McEwan

1 February 2020 280

Ramachandra Byrappa

Lack of collective-bargaining in India-Part 1 285

<i>Louis Jungmayer</i>	
What came after 1968?	298
Conference Report on the 55th ITH Conference “Working on the Land: Actors, Societies and Environments” (<i>Charlotte Rönchen</i>)	308

hogy a baloldal ne szerezzen túlhatalmat, de a régi jobboldali hatalomgyakorlás-hoz sem kívántak visszatérni, amit a francia politikai elitnek is figyelembe kellett vennie. 1986-ban egy újabb korszak kezdődött, hiszen a cohabitation arra kényszerítette a bal- és a jobboldal képviselőit, hogy a hatalomgyakorlás technikáit tovább finomítsák, a belső egyensúlyt megőrizték. Franciaország belpolitikai élete a mitterrandi reformoknak köszönhetően lényegesen megváltozott, de ez nem feszítette szét a De Gaulle által kialakított intézményi-politikai keretet, és jól elválasztható volt a francia külpolitika törekvéseitől. Mitterrand örökségét ebben a kontextusban kell értelmeznünk és értékelnünk, de ehhez meg kell ismerni az adott időszak történetét, amire ez a dolgozat is vállalkozott.

Zolcsák Attila¹¹⁹

Dominika, 1961-1965

Rafael L. Trujillo uralma 1930 és 1961 között mélyreható változásokat eredményezett a Dominikai Köztársaságban. A halálát követő 4 év eseményeinek megértéséhez érdemes röviden felvázolni az ország 1961-es helyzetét.¹²⁰

Dominika gazdaságát és társadalmát a mezőgazdasági szektor túlsúlya határozta meg. Az 1960-ban 3 milliós ország lakosságának 70 %-a vidéken élt, közöttük az analfabetizmus aránya ugyanekkora volt. Az elmaradott viszonyokat jellemzi, hogy a vidéki bér munkások túlnyomó többsége nem kapott pénzbeli fizetést, a nyomorgó kisbirtokosok pedig feudálisra emlékeztető függésben álltak

¹¹⁹ Zolcsák Attila, doktorandusz, ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola Új és Jelenkori Egyetemes Történelem program.

¹²⁰ A szerző tanulmányát Dominika 1965 utáni történetéről közzétük az Évkönyv 2019-es számában.

a nagybirtoktól. A birtokviszonyok szélsőségesen egyenlőtlenek voltak: a vidéki lakosság 11%-a birtokolta a földek 76%-át; a nagybirtokon belül a Trujillo ellenőrzése alatt álló szektor mellett kiemelt volt az amerikai nagyvállalatok szerepe is. A vidéki lakosság kétharmada kisbirtokos volt, akik a kereskedőnek – az adott sajátos viszonyok között magának Trujillónak – voltak kiszolgáltatva. A termelőerők 60%-át az exportorientált mezőgazdaság biztosította; fő terméke a cukor volt. Infrastruktúra – pl. víz és áram – vidéken lényegében nem létezett. A Trujillo alatti részleges modernizáció megnövelte a vidékről városba áramlók számát, de a városokba áramló lakosság nagy részét a túlburjánzó kisipar és kis-kereskedelem szívta fel; utóbbiból 17889 vállalat létezett, ipariból 1297; érdekesség, hogy ebből 137 koporsókészítéssel (!) foglalkozott. Az ipar a rendszer végén 60 ezer, a kereskedelem 42 ezer, az építőipar 20 ezer, a szolgáltató szektor 69 ezer, a bányászat 265 főt foglalkoztatott, míg a mezőgazdaságban a fizetésből élők száma 470 ezer fő volt. A munkanélküliek száma elérte a 600 ezer főt.¹²¹

A gazdaság minden szektorában Trujillo monopóliumai uralkodtak; az ipari tőke 80%-a Trujillo ellenőrzése alatt állt. Noha ezek jelentős mértékben hozzájárultak Dominika modernizációjához, az ily módon megszülető dominikai burzsoázia számára utóbb lassacskán teheré váltak. Juan Bosch – Dominika majdani elnöke – találó szavaival a dominikai burzsoázia a Trujillo-családra korlátozódott. Azonban a monopóliumok árnyékában élő – részben azoknak köszönhetően erősödő - középosztály, valamint az azokat kezelő trujillista elit számára – melyet szintén ez a gazdasági rend hozott létre – a rendszer fokozatosan gáttá vált; a törés folyamatát a gazdasági válság csak felgyorsította.¹²²

Másrészt az USA is kezdett Trujillótól elfordulni, melyben a diktatúra gyilkosságai - Bétancourt venezuelai elnök elleni merénylet, a Galíndez-gyilkosság; a Mirabal nővérek esete, mely utóbbi az egyházzal is kiélezte a konfliktust - mellett komoly szerephez jutott az a felismerés, hogy nem képes megfékezni egy esetleges forradalmat; Batista példája Kubában legalábbis ezt látszott bizonyítani. A kubai, hondurasi, kolumbiai és venezuelai diktatúrák bukása is megingatta a dominikai diktátor helyzetét. Noha az ellenzék 1959. június 14-i partraszállási kísérletét Trujillo leverte, a kísérlet nagy hatást keltett és a rendszerellenes tiltakozó mozgalmak fellendüléséhez vezetett. 1960 októberében az USA és az OAS bevezette a gazdasági embargót, mely a dominikai burzsoázia számára további teherre változtatta Trujillót; az embargó elvileg a diktatúrákból való cukorimport (cukortermelés 80 %-a szintén a Trujillo családé volt) tilalmát jelentette és Kuba ellen irányult; Trujillót azonban szintén nehezen lehetett volna ilyen ala-

¹²¹ BAYO, Armando: República Dominicana. 16-30.old.

¹²² BOSCH, Juan: Trujillo: Causas de una Tiranía sin ejemplo. A Trujillo-jelenséggel Bosch kimerítően foglalkozott munkáiban.

pon „kihagyni”. Már Eisenhower elnök megadta a zöld utat Trujillo erőszakos eltávolításához és e célból ellenzékiek felfegyverzéséhez. Noha Kennedy 1961 tavaszán még vonakodott az akció végrehajtásától –a Disznó-öböl válság közepén járunk! – azonban miután Trujillo megtagadta, hogy önként visszavonuljon, az akció tovább gördülhetett; a kubai emigránsok inváziójának kudarca ráadásul fel is értékelte Dominika jelentőségét. Az USA-ból érkező technológiai import elakadása ráadásul az ipart is válságba sodorta.¹²³

... még teljes díszben

Trujillo meggyilkolása – mivel a rendszer személyfüggő volt – hatalmi vákuumhoz vezetett. A CIA támogatásával végrehajtott 1961. május 30-ai gyilkosság mégsem vezetett a diktatúra azonnali bukásához. A társadalom lényegében ekkor még csöndben maradt, a hadsereg Trujillo fia, Ramfis mellé állt, aki felkutatta, és brutális kínzások után kivégeztette a merénylők többségét. Fontos, hogy a gyilkosok a diktatúra emberi közül kerültek ki; nem elsősorban a zsarnokgyilkosság, hanem személyes sérelmek, és az a felismerés motiválta őket, hogy Trujillo személye teherre vált a dominikai elitet alkotó kaszt számára; ezt a kasztot Trujillo nevelte fel, a virágzó iparból és gazdaságból azonban csak morzsákat juttatva neki. A Trujillo-klán emellett államhatalmi eszközökkel előszeretettel tette rá a kezét idegen tulajdonra, ami szintén állandó veszélyt jelentett számukra. A válság hatására nyílttá vált a törés. Mivel a rendszer Trujillo személyén alapult, ezért nehéz volt megjósolni mi fog történni; az USA hadihajói - repülőgép-anyahajóval kiegészítve - már június 3-án megközelítették a dominikai partokat.¹²⁴

1961 őszéig az addigi bábelnök, Joaquín Balaguer, illetve a hadsereg főpa-

¹²³ BOSCH, Juan: Crisis de la Democracia de America en La República Dominicana. 15-16. Trabajo Final de Análisis de las Prácticas Sociales Genocidas. 15-17.old.

¹²⁴ BOSCH, Juan: La República Dominicana: Causas de la Intervención Militar Norteamericana de 1965. 353-354. A dominikai rendszerváltásról Mario Vargas Losa: A kecske ünnepe című regénye nyújt kiváló képet.

rancsnoka, Ramfis kezében volt a hatalom; lényegében tehát tovább folytatódott a Trujillo-rendszer, csak Trujillo nélkül. A Balaguer-Ramfis kettősből Balaguer számára a diktátor fia – és az egész Trujillo-klán - ballasztta vált, melytől a rendszer, és annak katonai-bürokratikus elitjének átmentése érdekében meg kellett szabadulnia. Az ország első nagy ellenzéki tüntetése, mely a Trujillo-család távozását követelte, szeptember 12-én zajlott le. 1961 októberében Ramfis a Trujillo-család többi tagjával együtt – nem kis pénzösszeg ellenében – lemondott, majd novemberben elhagyta az országot. Az USA ezt támogatta, sőt – a Trujillo-család puccskísérletét megakadályozandó -, az ismételten felvonult hajóhada nyomást is gyakorolt ez ügyben Ramfisra, igaz, a hadsereg trujillista szárnyának leváltásához már nem járult hozzá. Ramfis távozását követően Balaguer amnesztiát hirdetett, elkobozta a Trujillo-család vagyonát, legalizálta a politikai pártokat, valamint más mérsékelt szociális reformok bevezetése mellett a fizetéseket is emelte. A Trujillo-rendszer szimbolikus maradványaitól is igyekezett megszabadulni: a főváros, Trujillováros például újra Santo Domingo lett. Hatalma azonban nem volt stabil: az ekkor legbefolyásosabb UCN (Unión Cívica Nacional), a PRSC (Partido Revolucionario Socialcristiano) mellett a J14 (az említett 1959. június 14-i partraszállás szervezője, melynek zömmel középosztálybeli fiatalokból álló tagsága Fidel Castróval rokonszenvezett, noha nem nevezhető kommunistának) is ellene, mint a rendszer közvetlen örököse ellen fordult, decemberben pedig sorozatos sztrájkok és tüntetések robbantak ki. Balaguer hatalma fenntartása érdekében egységkormányról kezdett tárgyalni, mely felé az UCN nyitottnak bizonyult. Az UCN által képviselt szektorok számára eleinte Ramfis és Balaguer, majd a csak Balaguer által képviselt „Trujillo nélküli Trujillizmus” megsemmisítése volt a cél; támadásuk inkább a rendszer meghódítása, mint gyökeres átalakítása felé irányult.¹²⁵

1961. december 17-ei tömegtüntetés már Balaguer távozását követelte, aki ezt követően kénytelen volt kiegyezni az UCN-nel. Az egyezmény szerint egy héttagú államtanács veszi át a hatalmat Balaguer vezetésével, ő maga pedig legfeljebb február 27-ig marad a posztján, illetve, ha az OAS feloldja a kereskedelmi szankciókat, akkor azonnal távozik. Így 1962. január 1-n Balaguer vezetésével az Államtanács vette át a hatalmat, ahol az UCN volt domináns; vagyis a Trujillo család eltűnt, és a katonai bürokrata elit mellett egy új szereplő jelent meg a hatalomban. Január 4-én az OAS feloldotta a szankciókat, Balaguer azonban bejelentett, hogy mégis február 27-ig fog posztján maradni. Az ez ellen irányuló január 16-i tömegtüntetés elfojtása után Balaguer rejtett támogatásával a trujillista frakció részéről katonai puccsra került sor. 16-án katonai junta vette át a hatalmat;

¹²⁵ BOSCH, Juan: Crisis de la Democracia de America en La República Dominicana. 17-34. FAXAS, Laura: El Mito Roto. Sistema Político y Movimiento Popular en la República Dominicana. 91-96.old.

azonban a tömegek megmozdulása, illetve az USA rosszallása gyorsan véget vetett a kísérletnek. A január 16 és 18 közötti Echavarría tábornok vezette trujillista puccskísérlet bukása lényegében Balaguer bukását is jelentette, mely által az UCN vált hegemon erővé.¹²⁶ Döntő fontosságú volt a légierőt és az ahhoz tartozó elitosztagokat irányító Wessin y Wessin tábornok UCN melletti állásfoglalása;

Balaguer 3. elnöksége (1986-1996) idején

az említett fegyveres erő korábban Ramfis parancsnoksága alatt állt, és a dominikai hadsereg legjobban kiképzett és felfegyverzett szárnyát jelentette. Vagyis a Trujillo-rendszer katonai-bürokratikus uralkodó elitje kiszorult a hatalomból, helyét a dominikai burzsoázia addig háttérbe szorított csoportja vette át; és ami fontos, hogy 1961 végétől már képes volt maga mellett felsorakoztatni a társadalom jelentős rétegeit, mindenekelőtt a városi középosztályt, mely ezzel lépett be cselekvő erőként az eseményekbe. A dominikai burzsoázia és a középosztály az állami monopóliumrendszert akarta szétverni; a népi tömegek 1961-ben még passzívak voltak. A burzsoázia a régi elit rovására szerezte meg a hatalmat és az állami vagyont; azonban Trujillo vagyonának jelentős hányada amerikai cégek kezére jutott. Az USA szintén egy, a Trujillo-rendszer bűneiben nem érintett vezető elit létrehozására törekedett; fő célja a „kommunista” veszély elhárítása volt, akár demokrácia, akár diktatúra útján.¹²⁷

A társadalom felső szintjein zajló harc tehát a trujillista kamarilla bukásával,

¹²⁶ FAXAS, Laura: El Mito Roto. Sistema Político y Movimiento Popular en la República Dominicana. 100-101.old.

¹²⁷ BOSCH, Juan: Crisis de la Democracia de America en La República Dominicana. 62-70. LOZANO, Wilfredo: Los Militares y la Política en República Dominicana: 124.old.

és az addig háttérbe szorított burzsoá csoportok győzelmével ért véget, melyek rátehették a kezüket az óriási monopóliumokból álló állami vagyponra. Azonban ezzel párhuzamosan, 1962 folyamán egy új konfliktus kezdett kibontakozni. Az addig csöndben lévő népi rétegek szintén megjelentek a színpadon. A tömegek mozgalma 1962 folyamán felerősödött; az addig is aktív városi középrétegek mellett a PRD (Partido Revolucionario Dominicano) híveként a népi tömegek is megjelentek. Míg 1961-ben 13 munkás szakszervezet létezett, ez a szám 1962-ben 145, 1963-ban pedig 641 lett, noha egy részük kétségkívül csak papíron létezett; másrészt elmondhatjuk, hogy a munkásosztály ennek ellenére sem vált önálló erővé. Fő célja az életszínvonalának javítására irányult, és döntően külső - közép- osztály illetve az elit különböző politikai csoportjainak, valamint az USA szakszervezeteinek - ellenőrzése alatt állt.¹²⁸ A szakszervezetek mellett megalakultak a diákok, parasztok, kereskedők, nők stb. érdekvédelmi csoportjai is. E társadalmi rétegeket a PRD és vezetője, Juan Bosch képviselte és rázta fel. A PRD az UCN-nel (és a J14-gyel) szemben cselekvése előterébe nem a trujillista hatalmi centrum politikai megsemmisítését, hanem szociális reformokat állított. Noha a PRD-t már Balaguer is invitálta koalíciós kormányba, a társadalom felső szintjein zajló trujillista és antitrujillista hatalmi harcból következetesen kimaradt. Ennek eredménye furcsa mód az lett, hogy az UCN, de még a balos J14 is trujillizmusal vádolta Juan Bosch-t és a PRD-t, másrészt az, hogy a vesztes trujillista frakció számára – mely a döntő jelentőséggel bíró hadseregben továbbra is befolyásos volt – a „kisebbik rosszá” vált az UCN-nel szemben.¹²⁹

1962. december 20-án az UCN jelöltjével szemben a PRD nyerte meg a választásokat; jelöltje, Juan Bosch megszerezte a szavazatok közel kétharmadát. Mint arról szó esett, a választásokat megnyerő PRD elsősorban szociális reformokra, és nem a trujillisták elleni hatalmi harcra koncentrált, mint az UCN. A merev trujillista hadsereg támogatása ezért nem volt véletlen; a volt trujillista Balaguer exelnök a színpalak mögött maga is támogatta Bosch-t. Ez lehetővé tette Bosch számára a hadsereg bizalmának átmeneti megszerzését; azonban ez csak ideiglenes lehetett, mivel a hadsereg vezetését történelmileg szoros szálak fűzték a PRD programja által léteben fenyegetett dominikai oligarchiához.¹³⁰

¹²⁸ FAXAS, Laura: El Mito Roto. Sistema Político y Movimiento Popular en la República Dominicana. 97.old. Ugyanakkor, mivel Trujillo nem csak diktátor, hanem az ország legnagyobb kapitalistája is volt, mely által a függő kapitalizmus elleni harc eleve "eltérült" a diktatúra maradványai elleni harc felé.

¹²⁹ VILLALONA, Augusto Sención: Historia Dominicana: Desde los Aborígenes hasta la Guerra de Abril. 229.old. A kommunista mozgalom ugyanakkor rendkívül gyenge és megosztott maradt.

¹³⁰ LOZANO, Wilfredo: Los Militares y la Política en República Dominicana: 125-126.old. Az 1054944 leadott szavazatból a PRD 628044-t szerzett, bőven megelőzve az UCN jelöltjét, Viriato Fiallót. MORENO, José A.: Barrios in Arms. Revolution in Santo Domingo. 17-18.old.

1963. február 27-én megkezdte működését Dominika első szabadon választott kormánya. Juan Bosch minden tehetsége mellett azonban csapnivaló adminisztrátornak bizonyult, és az eleinte mellette álló amerikai kormányzattal is gyorsan összerúgta a port.¹³¹

Az USA a Szövetség a Haladásért program keretében Dominikából mintaállamot kívánt teremteni Kubával szemben; a Békehadtest és más szervezetek segítségével mellett a Bosch kormánynak 100 millió dollár támogatást utalt ki. A folyamat azonban nagyon lassan haladt, eredményességét a dominikai államszervezet gyengesége és intézményes korrupciója is gyengítette.¹³²

Április 29-én született meg az új alkotmány, melynek mintája a Batista-féle Kuba 1940-es alkotmánya volt; vagyis a „második Kubától”, a Castro-féle forradalom megismétlődésétől való félelem már csak ezért sem tűnt igazán reálisnak.¹³³ Az új alkotmány mind a régi elittel, mind az USA-val elmérgesítette a viszonyt. Az 1962-eshez képest nagy hangsúlyt fektetett a polgári- és szabadságjogok védelmére, ugyanakkor a földosztás, a földtulajdon maximalizálása, a külföldi földszerzés tilalma növelte az elit ellenszenvét, a korrupció- és nepotizmus-ellenes hadjáratról, valamint a munkások vállalatvezetésben való részvételéről nem is beszélve. Gyorsan elterjedt a propaganda, hogy Bosch tulajdonképpen a „kommunizmus” szálláscsinálója; az 1963-as alkotmányból a magántulajdon garantálása valóban kimaradt. A propaganda Bosch-t „önpuccs” szervezésével gyanúsította; vagyis azzal, hogy saját maga ellen készül egy látszatpuccsot végrehajtani, hatalomra segítve ez által a kommunistákat. A kommunista veszélyről harsogó média Bosch ellen fordította a városi középrétegeket; szeptemberben a kiskereskedők és a boltosok kezdtek sztrájkba. A Trujillo család óriási birtokaira a dominikai és észak-amerikai burzsoázia kívánta rátenni a kezét, a Bosch-kormány azonban a népi tömegeknek kívánta juttatni; a földosztás terve ezért szintén „gyanússá” vált. Másrészt a földosztás lassúsága miatt a baloldal is elégedetlen volt vele; a J14 pedig azért is Bosch ellen fordult, mert nem volt képes gátat vetni a konzervatív elit szervezkedésének.¹³⁴

A kormány gazdaságpolitikája a nemzeti ipar erősítését és a protekcionizmust követte, amely a kereskedelmi és pénzügyi burzsoázia rovására kívánta az ipari burzsoáziát megerősíteni. Vagyis a Bosch-kormány a népi tömegek helyzetének javításával – tehát a belső piac megerősítésével-, az iparfejlesztés és a protekcionizmus politikájával az „importhelyettesítő iparosítás” sajátos domini-

¹³¹ BESHEL, Cary W.: The Dominican Crisis of 1962-1965, Communist Agression or U.S. Intervention. 28-29.old. Ebben szerepet játszott a helyi USA-követség ellenséges magatartása is.

¹³² BOSCH, Juan: Crisis de la Democracia de America en La República Dominicana. 167-183. CRANDALL, Russel: Gunboat Democracy 50-51.old.

¹³³ MORENO, José A.: Barrios in Arms. Revolution in Santo Domingo. 18.old.

¹³⁴ MORENO, José A.: Barrios in Arms. Revolution in Santo Domingo. 19-20.old.

kai formáját kívánta végrehajtani. Ez sem a külföldi partnereknek (USA), sem a legnagyobb gazdasági hatalommal bíró belföldi csoportoknak, (az exportáló és importjavakat fogyasztó oligarchiának, illetve a kereskedelmi és pénzügyi burzsoáziának) sem az őket képviselő, szintén az USA-tól függő hadseregnek sem felelt meg. Összességében a Bosch-rendszert - szokatlan jelenségként Dominika történetében - a felülről lefelé történő újraelosztásra való törekvés jellemezte.¹³⁵

A társadalmi elit hegemoniájának megrendülése a periferikus országok történetében korántsem szokatlan módon előtérbe helyezte a hadsereget. 1963. szeptember 25-én katonai puccs döntötte meg a kormányt és egy triumvirátus vette át az ország vezetését. A puccsban a korábbi ellenfelek, vagyis a régi trujillista szellemiségű hadsereg és az elit mögötte álló csoportjai, illetve az 1962-ben a hatalmat megszerző burzsoá szektorok fogtak össze. Minden belső ellentétük dacára nyilvánvaló volt, hogy Bosch elnöksége közös veszélyt jelent mindkét fél számára. A puccs hivatalos indoklása a kommunista hatalomátvétel „preventív” elhárítása, illetve a magántulajdon védelme, vagyis a Trujillo-vagyon népi rétegek felé történő újraelosztásának megakadályozása volt. Az „antikommunizmus” valójában demokráciaellenességet jelentett; a puccs hívei közül sokan valóban a demokrácia illetve a szabadságjogok híveinek vallották magukat, de ezt a saját társadalmi csoportjukra korlátozva képzelték; a „kommunizmust” számukra ezen jogok tömegekre való kiterjesztése jelentette. Újra érvénybe léptették az 1962-es alkotmányt, valamint betiltották a baloldali szervezeteket, amit Bosch az USA-tól megtagadott.¹³⁶ A katonai korrupció, melynek megfékezése egyik fontos oka volt a puccsnak, újra elviselhetetlenné vált. Vagyis az előretörő, a Trujillo-rendszer gazdagságát „lefelé” újra elosztani próbáló erők vereséget szenvedtek, és újra a régi elit vette kezébe a hatalmat; mivel választásokon nem sikerült, ezért fegyverrel verve le a PRD-t.

Kennedy elnök első lépésként elítélte a történeteket; ezt követő meggyilkolása után, az UCN, a társadalmi elit és - az ezekhez a körökhöz kötődő - amerikai nagykövetség hatására - L.B. Johnson elnök a szintén Wessin y Wessin ismételt főszereplésével győzött triumvirátus mellé állt. Az amerikai elnök elismerte az új rendszert azzal a feltétellel, hogy 1965-ben demokratikus választásokat fog tartani.¹³⁷ Az amerikai vélemény megváltozásában emellett fontos szerephez jutott a Fidel Castróhoz kötődő J14 fegyveres lázadása is. 1963. november 28-tól a J14 – mely egyébként Bosch-ellenes is volt - hat önálló osztagba szerveződ-

¹³⁵ A korszak a dominikai gondolkodásban utóbb mitikussá vált. FAXAS, Laura: El Mito Roto. Sistema Político y Movimiento Popular en la República Dominicana. 105-106.old.

¹³⁶ QUISQUEYA, Lora H.: Historia dominicana y sociedad civil, 1935-1978. 25-26.old. Bosch alatt az 1959-es Havannát vizionálták.

¹³⁷ Egy CIA-elemzés Cabral támogatottságát 5 %-ra becsülte. CRANDALL, Russel: Gunboat Democracy. 53-54.old.

Juan Bosch a legnépszerűbb politikus – Dominikában

ve fegyveres gerillaharcot indított a triumvirátus ellen, amely azonban gyorsan elbukott. Vezetőjének, Tavarez Justónak a fogságba ejtése és kivégzése azonban nagy visszhangot váltott ki: az elnök, Emilio dos Santos még aznap lemondott, és egy civil, Donald Reid Cabral, a kereskedő burzsoázia tagja vette át a helyét. A gazdasági helyzet azonban ezt követően gyorsan romlásnak indult. A cukor és a kávé árának zuhanása, valamint az import javak értékének emelkedése révén az államadósság is megugrott, az 1961-es 11 millió dollárról 150 millió dollárra növe. A triumvirátus a Bosch alatti szociális reformokat kiiktatta, sőt „megfordította”, alulról felfelé történő felhalmozást téve lehetővé. A Trujillo-család elképesztő javait az új burzsoázia lényegében elosztotta saját körein belül.¹³⁸

1964 májusában általános sztrájk zajlott le, és az elégedetlenség rohamosan nőtt. A junta 1965 szeptemberére írt ki választásokat azzal a megkötéssel, hogy azokon sem Bosch, sem Balaguer nem indulhat, ami miatt mindkét exelnök hívei katonai összeesküvésbe kezdtek a hadseregben. A Bosch ellen egyesült hadsereg egysége megszűnt: összesen 4 különböző csoport kezdett el illegálisan szervezkedni a hadseregben belül; a Bosch-pártiak legfontosabb vezetője Fernandez Domínguez ezredes volt.¹³⁹ A Balaguer-hű katonatisztek 1965. februári összeesküvése gyorsan megbukott. Az 1965. április 24-ei, forradalomba átcsapó puccskísérletben azonban Bosch hívei mellett ők is részt vettek. A folyamat végkifejlete Dominika 1965-ös amerikai megszállása volt.

¹³⁸ UBIERA, Francisco Modesto Berroa: La Guerra de Santo Domingo del 24 de Abril de 1965.

¹³⁹ MORENO, José A.: Barrios in Arms. Revolution in Santo Domingo. 25-26.old. Cabral már a hadsereg költségvetéséhez is kénytelen volt hozzányúlni, ami meg is pecsételte a sorsát.